

SCI-CONF.COM.UA

THE WORLD OF SCIENCE AND INNOVATION

**ABSTRACTS OF VI INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JANUARY 14-16, 2021**

**LONDON
2021**

THE WORLD OF SCIENCE AND INNOVATION

Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference
London, United Kingdom
14-16 January 2021

**London, United Kingdom
2021**

UDC 001.1

The 6th International scientific and practical conference “The world of science and innovation” (January 14-16, 2021) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2021. 1289 p.

ISBN 978-92-9472-197-6

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // The world of science and innovation. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2021. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-the-world-of-science-and-innovation-14-16-yanvary-2021-goda-london-velikobritaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: london@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2021 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2021 Cognum Publishing House ®

©2021 Authors of the articles

УДК 378.013.43:81'271

ФАКТОРИ УСПІШНОГО РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Сенік Лілія Миколаївна

доцент

Лебеденко Ірина Леонідівна

старший викладач

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя, Україна

Анотація: у статті описуються шляхи розвитку міжкультурної мовної особистості, розглядаються проблеми типології помилок в міжкультурному спілкуванні, національно-культурні особливості мовної поведінки (вербальні і невербальні засоби спілкування), виокремлюються аспекти при моделюванні міжкультурної комунікативної поведінки, запропоновані методи, спрямовані на розвиток якостей, необхідних в міжкультурному комунікативному спілкуванні.

Ключові слова: лінгвокраїнознавство, міжкультурна особистість, мовна особистість, міжкультурна комунікація, комунікативна поведінка, лінгвосоціум.

Останні десятиріччя відзначаються активним зверненням цілого ряду наук до проблем внутрішнього світу людини, її світовідчуття, цінностей. Результатом цього стала поява нових понять, нових об'єктів вивчення, виникнення нових наукових дисциплін.

Оскільки мовна поведінка особистості становить одну з її характеристик, а особливості внутрішнього світу людини, її цінності знаходять своє відображення в мові, дослідження вчених були спрямовані на вивчення особливостей мовної поведінки і мовної діяльності й призвели до появи в науці нового об'єкта вивчення - особистості носія мови. Така особистість складається

з особливостей людини здійснювати різні види мовленнєвої і мисленнєвої ролі в процесі мовного спілкування.

Поряд з вивченням мовної особистості носіїв мови в теорії і практиці викладання іноземних мов набуває актуальності проблема дослідження міжкультурного мовного спілкування і розвитку міжкультурної мовної особистості. Вона все більше привертає увагу вчених (О.Л. Бердичевський, В.О. Григор'єва-Голубєва, К.О. Земська, Т.В. Ларіна, О.О. Леонтович, О.Д. Митрофанова, О.М. Осіянова, К.І. Пасов, Ю.О. Сорокін, С.Г. Тер-Мінасова, І.В. Томашева, В.І. Шаховський тощо).

Дослідження в цій області супроводжувалися пошуком нових шляхів розвитку лінгвокраїнознавства, що призвело до поділу цієї комплексної дисципліни на дві окремі: міжкультурної комунікації, в центрі уваги якої знаходяться проблеми спілкування, поведінкові мовні тактики особистостей, що належать до різних культурних соціумів, і культурології, основним предметом якої, за словами О.О. Леонтьєвої, є роль і місце культури і мови в становленні і функціонуванні особистості. Ці терміни за останні роки міцно увійшли в термінологічний апарат опису взаємовідносин мови та культури (В.Г. Костомаров, Є.М. Верещагін, В.В. Воробйов, Н.Д. Бурвікова та інші) і стали широко використовуватися в теорії викладання української мови як іноземної.

На думку вчених метою навчання української мови як іноземної є формування особистості, яка здатна і бажає брати участь в спілкуванні на міжкультурному рівні. Побудова ефективних моделей мовного навчання, як зазначається в дослідженнях, неможлива без створення теорії мовної особистості, без звернення до принципів її формування, її структури, без вивчення цілого ряду питань (Ю.Н. Караулов, В.І. Карасик, О.О. Леонтович, В.О. Григор'єва-Голубєва та інші).

Проблема розвитку міжкультурної мовної особистості складна і багатогранна і ще чекає своєї теоретичної розробки та практичної реалізації в навчальному процесі.

Метою даної статті є висвітлення питань, важливих для побудови моделей міжкультурної комунікації, для успішного розвитку мовної особистості. Ми розглянемо деякі причини невдач в міжкультурній комунікації та, спираючись на результати ряду наукових досліджень, простежимо зв'язок між особливостями комунікативної поведінки і специфікою національного розуміння загальнолюдських категорій.

Трактування поняття "мовна особистість" в мовознавстві, психології, педагогіки, культурології та інших науках відображають ті чи інші характеристики цього багатоаспектного терміну і доповнюють один одного. Ми приймаємо визначення міжкультурної мовної особистості як "національно-специфічного типу комуніканта, що володіє культурно обумовленою ментальністю, картиною світу і системою цінностей, дотримується певних когнітивних підходів, мовних, поведінкових і комунікативних норм і потенційно здатного до міжкультурної трансформації" [1, с. 71]. З даного визначення випливає, що поняття "мовна особистість" тісно пов'язане не тільки з поняттям "комунікативне вміння", але і з такими, як "національний менталітет", "мовна картина світу", "культурні цінності", "міжкультурна трансформація". Щоб переконатися в доцільності такого широкого розуміння мовної особистості, досить звернутися до практики міжкультурного спілкування.

Поширені випадки, коли студенти з гарними знаннями з української терплять невдачі в комунікації з носіями мови. Налагодити контакт не вдається навіть при збігу "комунікативних намірів". Причиною тому часто є немовні помилки. Оскільки наші студенти - дорослі люди, в їх свідомості вже сформована концептуальна картина світу, національно і культурно обумовлені мовна і комунікативна норми. В процесі міжкультурного спілкування співрозмовники дотримуються національних норм комунікативної поведінки. При цьому, як наголошується в дослідженнях, якщо спілкування відбувається рідною для співрозмовників мовою, моделі комунікативної поведінки і моделі навколишньої реальності, як правило, збігаються. Це сприяє успішності

комунікації, що ми і спостерігаємо в ряді випадків при спілкуванні іноземців з носіями мови. Справа в тому, що кожен з учасників комунікації сприймає дійсність через призму своїх думок, культурних цінностей і норм. Той, хто говорить, помилково вважає, що його співрозмовник думає, відчуває, сприймає дійсність так само, як і він. Це призводить до хибних висновків про поведінку співрозмовника. У таких випадках, як зазначає Ю.Є. Прохоров, успішна комунікація можлива, якщо один з комунікантів володіє великим, ніж стандартне, знанням про лінгвокультурний досвід свого співрозмовника і допомагає йому впоратися з труднощами в спілкуванні. Зазвичай цю роль виконує викладач мовної кафедри, який повинен не тільки знімати комунікативні труднощі, але й запобігати їм.

Про успішність розвитку міжкультурної мовної особистості буде свідчити усвідомлення і засвоєння інших, ніж у рідній мові, мовних знань і вмінь, здатність бачити навколишню дійсність очима носіїв іноземної мови і розуміти їхні почуття.

Для того, щоб моделювати і здійснювати формування мовної особистості, необхідно, зокрема, виявити найбільш типові помилки в іншомовному спілкуванні і ті труднощі, з якими можуть стикатися носії конкретних культур в процесі міжкультурної комунікації.

Проблеми типології помилок в міжкультурному спілкуванні, а також національно-культурних особливостей мовної поведінки все більше привертають увагу дослідників. Зупинимося на них більш докладно. Загальновідомо, що для успішної комунікації важливо, щоб її учасники дотримувалися комунікативних норм. Комунікативна норма являє собою комплексне, багаторівневе поняття. "Крім чисто мовних норм (мовні норми в" чистому вигляді ") в неї включаються і позалінгвістичні елементи (базові знання про існуючі культурні концепти даного мовного середовища або культурні концепти, що існували раніше)" [2, с. 93].

Очевидно, що іноземець може допускати найрізноманітніші помилки при побудові комунікативного висловлювання. Як показують результати

досліджень і особистий досвід роботи з іноземними студентами, порушення комунікативної норми можуть бути такого типу.

1. Вибір лексичних форм. Лексична система найбільшою мірою пов'язана з предметами, явищами немовної дійсності. Слово, яке є основним елементом лексичної системи, відображає окремий фрагмент дійсності і, крім того, виражає його суспільне розуміння. Незнання концептів та норм частотності призводить до численних помилок у виборі лексики. Незнання стильової приналежності, ідентифікація близьких за фонетичним оформленням, але різних за змістом слів також є причиною порушення комунікативної норми.

2. Помилки при побудові словосполучення і речення можливі в неправильному виборі дієслівного керування, виду і часу дієслова, в узгодженні роду, числа, відмінка в іменних словосполученнях, в порядку слів тощо. Однією з причин такого роду помилок є використання стандартів рідної мови.

3. Ненатуральність, надмірна "літературність" мови, причиною якої є незнання стандартів розмовної мови. Мова, побудована правильно в граматичному і лексичному плані, але надмірно літературна, заважає успіху комунікації.

4. Сміслові помилки, найбільш часто є причиною повних невдач в комунікації.

Помилки на будь-якому з етапів побудови висловлювання найчастіше пояснюються тим, що учні виходять з норм і стандартів своєї рідної мови. Так, лексичні і граматичні помилки можуть виникати, якщо невірні моделі мови та модель структури діалогу, стилістичні - якщо помилкові моделі співрозмовника в свідомості учня, смислові - якщо не збігаються моделі навколишнього середовища. Вирішення питань розвитку міжкультурної мовної особистості неможливе без урахування низки факторів, ігнорування яких в навчальному процесі призводить не тільки до помилок, але і до "краху" в міжкультурної комунікації. Такими факторами є національно-культурні моделі комунікативної поведінки, зумовлені особливостями національного характеру представників даного соціуму. Термін "національний характер" використовується

дослідниками поряд з іншими синонімічними термінами: "культурний характер", "національна свідомість", "національний склад мислення" та інше. При дослідженні проблем комунікативної поведінки в міжкультурній комунікації в науковій літературі найбільш часто використовується поняття "національний характер". Національний характер являє собою "своєрідність національних рис, менталітету (концептуального бачення картини світу і ціннісних орієнтацій), національних традицій і звичаїв, сформованих під впливом кліматичних і географічних чинників, особливостей історичного розвитку, релігійних вірувань даної нації" [3, с. 51] Особливості національного характеру обумовлюють різне розуміння і різну ступінь важливості в окремих народів таких загальнолюдських категорій, регуляторів поведінки, як ввічливість, емоційність та інші. В останні роки відзначається великий інтерес до вивчення особливостей трактування цих понять і специфіки мовної поведінки в різних культурах в порівняльному плані.

Так, широко досліджується в плані відмінностей поняття "ввічливість", оскільки "саме ввічливість керує мовною поведінкою людей, диктуючи одне вживання та забороняючи інше, цілком дозволене правилами граматики і лексики" [4, с. 71]. Порівняльний аналіз цього поняття в англійській та українській мовах. Дослідники відзначають, що в основі англійської ввічливості закладена орієнтація на зовнішню, формальну і прагматичну сторону поведінки, на прагнення забезпечити ситуацію безконфліктного спілкування. В українських традиціях ввічливість відноситься до морально-етичної сфери, передбачає повагу, шанобливе звертання до старших за віком і соціальним статусом, сердечне і довірливе спілкування серед рівних.

Таке поняття, як "емоційність", також по різному розуміється і реалізується в мовленнєвій поведінці представників різних культур. В англійській традиції вона розглядається в чисто прагматичному аспекті, спрямована на досягнення комунікативних цілей. На відміну, скажімо, від іспанської гіперемоційності - відображення національно-психологічної риси. Що ж стосується англійців, то їм, навпаки, властивості емоційна стриманість в

прояві почуттів. Наведені приклади підтверджують, що для кожної культури характерні свої моделі загальноприйнятої комунікативної поведінки, обумовлені різним розумінням загальнолюдських категорій і національним характером. Якщо комунікативна поведінка буде виходити за рамки прийнятих стандартів, вона навряд буде сприяти успіху в міжкультурній комунікації. Очевидно, що вербальна поведінка супроводжується різними невербальними засобами, що відповідають вербальним нормам і виконують важливу роль в спілкуванні. Так, міміка, жести, поза, дистанція між комунікантами підсилюють значення вербальних засобів, допомагають визначити думку мовця, його ставлення до сказаного, настроїв і інше. Тому необхідно не тільки знати особливості невербальної поведінки різних народів, а й враховувати їх при моделюванні комунікативної поведінки.

Ми поділяємо точку зору, згідно з якою моделювання міжкультурної комунікативної поведінки повинно враховувати наступні аспекти [6].

1. Функціональний аспект - засвоєння мовних знань і навичок, їх зв'язок з культурою, розвиток на їх основі функціональної грамотності.

2. Соціокультурний аспект включає ситуації спілкування, обставини дійсності, що відображають специфіку спілкування даної лінгвокультури; стереотипи мовної поведінки, взаємини партнерів, їх соціальні та особистісні характеристики, національно-психологічні особливості.

3. Прагматичний аспект включає мовця і адресата і їх взаємодію в комунікації.

4. Когнітивний аспект стимулює розвиток пізнавальних здібностей, мовно-мисленнєвих операцій з досліджуваним матеріалом, а також умінь використовувати набуті знання і мовний досвід для подолання труднощів спілкування. На основі виділених аспектів можлива побудова типології вправ, спрямованих на розвиток якостей, необхідних в міжкультурному комунікативному спілкуванні.

Отже, зазначимо, що незнання мовної та комунікативної норми, особливостей спілкування, обумовлених специфікою національної картини

світу і національних характерів, є основною причиною невдач в міжкультурному комунікативному спілкуванні. Тому розвиток міжкультурної мовної особистості має передбачати не тільки формування мовних знань, навичок і умінь, а й засвоєння учнями відмінних рис характерів, комунікативної поведінки представників іншої культури. Створення необхідних умов для розвитку міжкультурної мовної особистості, зокрема, виявлення відмінних рис вербальної і невербальної комунікативної поведінки представників різних лінгвосоціумів є дуже важливим в практичному плані, оскільки на їх основі можливо моделювати процес розвитку міжкультурної мовної особистості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Милицанова Л. А. Язиковая личность: фактори становлення и развития // Вестник МГУ. – 2005. - № 4. – С. 68-77.
2. Тер-Минасова С. Г. Мова і міжкультурна комунікація. М.: Слово, 2000. С. 8.
3. Богин Г. І. Дослідження мовного мислення в психолінгвістиці. М.: Наука, 1985. С. 32.
4. Маслова В. Л. Лингвокультурология: навч, посібник для вузів. С. 56.
5. Караулов Ю. П. Російська мова та мовна особистість. М.: Наука, 1987. С. 25.
7. Маслова В. Л. Лингвокультурология: навч, посібник для вузів. С. 57.
8. Гумбольдт В. фон. Мова і філософія культури. М.: Прогрес, 1985. С. 73.
9. Сепир Е. Вибрані праці з мовознавства та культурології. М.: Прогрес, 2001. С. 31.
10. Уорф Б. Л. Ставлення норм поведінки і мислення до мови // Нове в лінгвістиці. М.: Изд-во іноземної літератури. Вип. 1. 1960. С. 49.